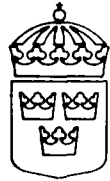

Justitiekammarens betänkande

1988/89:JuU17

Anslag till kriminalvården och brottsförebyggande rådet

1988/89
JuU17

ANDRA HUVUDTITELN

Kriminalvården

Lokalförsörjningen inom kriminalvården

Regeringsförslag

I proposition 1988/89:100 bilaga 4 (justitiedepartementet) har regeringen (s. 67–68) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad justitieministern anfört om lokalförsörjningen för kriminalvården.

Motioner

1988/89:Ju502 av Iris Mårtensson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en ny kriminalvårdsanstalt i Hudiksvall.

1988/89:Ju505 av Lennart Brunander och Hans Nyhage (c, m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i denna motion om att kriminalvårdens verksamhet vid Torhult utökas.

1988/89:Ju507 av Gustav Persson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bibehålla kriminalvårdsstyrelsens anstalt Studiegården i Uppsala.

1988/89:Ju508 av Monica Öhman och Sten-Ove Sundström (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av ny huvudbyggnad vid kriminalvårdsanstalten i Haparanda.

1988/89:Ju510 av Arne Kjörnsberg (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lokalanstalten Torhult bör byggas ut med ytterligare tio platser.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kriminalvårdsstyrelsen bör undersöka det lämpliga i att förlägga en ny anstalt till Torhult.

1988/89:Ju514 av Marianne Stålberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en ny sluten kriminalvårdsanstalt i Bräcke kommun.

Byggnadsstyrelsen är lokalhållare för de allmänna häktena och kriminalvårdsanstalterna samt för kriminalvårdsstyrelsen, regionkanslierna och skyddskonsulentorganisationen. Lokalhållningsansvaret för kriminalvårdens anstalter samt för vissa bostadsfastigheter på eller i anslutning till anstalterna överfördes till byggnadsstyrelsen den 1 juli 1988. Kriminalvårdsstyrelsen svarar fortfarande för drift och löpande underhåll av kriminalvårdsanstalterna. I enlighet med ett regeringsuppdrag i februari 1988 utreder för närvarande byggnadsstyrelsen i samråd med kriminalvårdsstyrelsen hur arbetsfördelning och samverkan mellan myndigheterna i frågor som rör kriminalvårdens lokalförsörjning bör utformas.

Förra året infördes en ny anslagskonstruktion för investeringar inom byggnadsstyrelsens lokalhållningsområde (prop. 1987/88:100, bil. 2 och 9, FiU 26, rskr. 338). Planerade investeringar redovisas numera samlat och i form av en rullande treårsplan. Inom ramen för treårsplanen beslutar regeringen om genomförandet av enskilda byggnadsobjekt. Medel för investeringarna beräknas under sjunde huvudtiteln (finansdepartementet). För budgetåret 1989/90 redovisas dessa beräkningar under anslaget C 2. Investeringar m.m. (prop. 1988/89:100 bil. 9, s. 47-50).

Vid beredningen av förra årets budgetproposition konstaterade utskottet för kriminalvårdens del (JuU 1987/88:31 s. 2) att den nya ordningen innebar att anslaget E 7. Byggnadsarbeten för kriminalvården utgick och att medel fortsättningsvis skulle beräknas under sjunde huvudtiteln. Samtidigt konstaterade utskottet att den nya ordningen inte innebär någon ändring i utskottets möjligheter att för riksdagen bereda frågor om byggnadsarbeten för kriminalvården; eventuella avvikelser från regeringens förslag får då beaktas av vederbörande utskott vid medelsberäkningen under sjunde huvudtiteln.

Av justitieministerns redovisning för lokalförsörjningen inom kriminalvården m.m. i årets budgetproposition (1988/89:100, bil. 4, s. 67-68) framgår bl.a. att en ny lokalanstalt i Sigtuna kommun, benämnd Storboda, tagits i bruk under år 1988. Vidare framgår att en ny lokalanstalt skall uppföras i Göteborg och att de nuvarande lokalanstalterna i Halmstad och Vänersborg skall bytas ut. Byggstart för anstalterna i Göteborg och Halmstad beräknas ske under innevarande budgetår och för Vänersborgsanstalten under budgetåret 1990/91. Mot bakgrund av den ökade beläggningen vid anstalter och häkten har justitieministern, utöver medel för nu nämnda beslutade byggnadsföretag, beräknat ett visst ytterligare investeringsutrymme för byggnadsobjekt inom kriminalvården under den närmaste treårsperioden.

I flera motioner framförs önskemål om ny-, till- eller ombyggnad av kriminalvårdsanstalter i olika orter. Det gäller Hudiksvall (motion Ju502), Torhult (motionerna Ju505 och Ju510), Haparanda (Ju508) och Bräcke (Ju514). Yrkandet i motion Ju507 innebär att verksamheten vid lokalanstalten Studiegården i Uppsala bör bibehållas inom kriminalvårdens Uppsalaregion.

Riktlinjer i fråga om utformningen av kriminalvårdens anstalter antogs genom 1974 års kriminalvårdsreform. Det fortsatta anstaltsbyggandet skulle

inriktas på uppförandet av mindre lokalanstalter samt om- och tillbyggnad av befintliga mindre anstalter. Uppförandet av stora anstalter skulle upphöra helt (prop. 1973:1, JuU 15, rskr. 152). Riksdagen godkände därefter vid behandlingen av 1980 års budgetproposition en principplan för förändringar i lokalanstaltsorganisationen (prop. 1979/80:100 bil. 5, s. 68–72, JuU 34 s. 1–4, rskr. 282). Planen innebär att nya lokalanstalter uppförs i områden som för närvarande har brist på lokalanstaltsplatser. Vidare förutsätts i planen att ett antal anstalter från 1800-talet och vissa andra anstalter som är i mycket dåligt skick byts ut. Vid sitt ställningstagande till planen uttalade utskottet bl.a. att tidsangivelserna i planen bör ses som riktpunkter och att planen fortlöpande bör revideras allteftersom förutsättningarna för den ändras.

Enligt den av riksdagen godkända principplanen skall en ny lokalanstalt uppföras i Hudiksvall. En begäran om projektering av anstalten kom in till justitiedepartementet år 1985. Ärendet bereds för närvarande där. I årets budgetproposition redovisar justitieministern att kriminalvårdsstyrelsen bl.a. prioriterat ombyggnad av kriminalvårdsanstalten i Haparanda. Vidare framgår att det i kriminalvårdsstyrelsens fortsatta planering av förändringar inom anstaltsorganisationen ingår att inom några få år bestämma huruvida bl.a. kriminalvårdsanstalten Torhult skall renoveras, ersättas med en ny anstalt eller läggas ned.

Utskottet har sedan år 1984 varje år behandlat motionsyrkanden om byggande av en ny anstalt i Hudiksvall (se senast JuU 1987/88:31, s. 3 och där gjorda hänvisningar). Utskottet har vid dessa tillfällen hänvisat till att den frågan, liksom frågan om uppförande av anstalter på andra orter, var aktuell inom regeringskansliet. Enligt utskottet var det vidare inte möjligt att – utöver vad regeringens prioritering innebär – förorda byggande av kriminalvårdsanstalter i vissa orter före andra. Med samma motivering från utskottets sida avslög riksdagen förra året ett motionsönskemål om byggande av en ny kriminalvårdsanstalt i Haparanda (JuU 1987/88:46 s. 2, rskr. 351). Utskottet gör motsvarande bedömning beträffande de nu aktuella önskemålen i motionerna Ju502, Ju505, Ju508, Ju510 och Ju514 om anstaltsbyggande i Hudiksvall, Torhult, Haparanda och Bräcke. Yrkandena avstyrks således av utskottet.

Såvitt gäller önskemålet i motion Ju507 om bibehållande av den verksamhet som bedrivs vid kriminalvårdsanstalten Studiegården inom Uppsalaregionen vill utskottet anföra följande.

Studiegården är en öppen lokalanstalt med 20 platser, som togs i bruk år 1966. Verksamheten vid anstalten består av studier på grund- och komvuxnivå antingen på anstalten eller i samband med frigång. På Studiegården placeras intagna med relativt långa verkställighetstider. Under budgetåret 1986/87 bedrev 33 intagna heltidsstudier vid anstalten. Av dessa bedrev 1 universitetsstudier, 16 grundskolestudier, 15 gymnasiestudier och 1 genomgick vårdutbildning. Byggnaderna är numera hårt slitna och kan, enligt kriminalvårdsstyrelsens bedömning, användas maximalt i ytterligare tre år.

Kriminalvårdsstyrelsen har hos justitiedepartementet begärt att Studiegården läggs ned och att den stängda lokalanstalten i Ljustadalen utanför Sundsvall öppnas fr.o.m. den 1 januari 1990. Enligt styrelsens uppfattning har den verksamhet som bedrivs vid Studiegården sådant värde att den bör

finnas kvar inom kriminalvården även i fortsättningen. Delar av verksamheten kan drivas vidare i den tomma lokalanstalten Ljustadalen med samma differentieringsgrunder som nu. Som ett annat alternativ till den föreslagna nedläggningen av Studiegården har kriminalvårdsstyrelsen föreslagit att en ny sluten lokalanstalt byggs i Uppsalaområdet vari ersättningsplatser för Studiegården inkluderas.

Justitieministern har nyligen i ett interpellationssvar (se snabbprotokoll från riksdagsdebatterna 1988/89:54, s. 2 ff) förutskickat att när frågan om Studiegårdens framtid skall avgöras i regeringskansliet så kommer en fortsatt verksamhet i Uppsalaområdet att vara ett alternativ som skall övervägas ingående eftersom flertalet av de intagna är hemmahörande i Mälardalen eller södra Sverige och behovet av anstaltsplatser är störst i dessa delar av landet.

Utskottet vill liksom tidigare framhålla att inom ramen för en välfungerande kriminalvård strävan bl.a. bör vara att de intagna vid kriminalvårdsanstalterna skall ha tillgång till samma urval av undervisning som andra i samhället. Sådan verksamhet som bedrivs vid Studiegården är mot denna bakgrund av stort värde. I linje med vad som anförs i motionen anser utskottet därför att det är angeläget att det inom kriminalvården finns och vidareutvecklas en studieverksamhet med den inriktning som bedrivs vid Studiegården. Mot den angivna bakgrunden och med hänvisning till vad justitieministern anfört om alternativet att fortsätta verksamheten inom Uppsalaområdet saknas det anledning för riksdagen att göra något uttalande i frågan. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju507.

Kriminalvårdsstyrelsen

Regeringen har under punkt E 1 (s. 68-69) föreslagit riksdagen att till Kriminalvårdsstyrelsen för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 90 175 000 kr.

Motioner

1988/89:Ju503 av Sinikka Bohlin m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kriminalvårdens nya linjeorganisation med en kansliort i Gävle.

1988/89:Ju512 av Gunnar Björk och Karin Starrin (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kriminalvårdens regionindelning.

Anslaget

Utskottet godtar regeringens förslag till medelsanvisning.

Kriminalvårdens regionindelning

Justitieministern redovisar i budgetpropositionen (s. 68–69) att kriminalvårdsstyrelsen enligt ett regeringsuppdrag skall undersöka möjligheterna att genomföra en decentralisering inom kriminalvården. För detta krävs organisatoriska förändringar och i en första etapp har därför ett förslag till ny linjeorganisation överlämnats till regeringen. För närvarande pågår en översyn av kriminalvårdsstyrelsens framtida arbetsuppgifter och organisation. I den översynen skall bl.a. klargöras hur resurser och ansvar skall fördelas på olika nivåer inom kriminalvårdsverket. Avsikten är att ett förslag i den frågan skall redovisas till regeringen i juni 1989. Justitieministern uttalar i budgetpropositionen att beslutet om en ny linjeorganisation för kriminalvården bör vänta till dess att ställning kan tas till kriminalvårdsstyrelsens förslag som helhet. Justitieministern uttalar vidare att hon har för avsikt att – efter remissbehandling – redovisa regeringens ställningstagande i fråga om kriminalvårdsverkets organisation i nästa års budgetproposition.

I motionerna Ju503 och Ju512 begärs tillkännagivanden om kriminalvårdens nya linjeorganisation. Motionärerna vänder sig mot kriminalvårdsstyrelsens förslag att Gävleborgs län skall ingå i en enda stor Norrlandsregion.

Kriminalvårdens regionala organisation består av tolv geografiskt avgränsade regioner. Varje region omfattar i regel ett eller två län och står under ledning av en kriminalvårdsdirektör. Lokalanstalter, häkten, skyddskonsulentdistrikt och transportcentraler är underställda kriminalvårdsdirektören. Riksanstalterna ligger utanför den regionala organisationen och är direkt underställda kriminalvårdsstyrelsen.

Gävleborgs län bildar i dag tillsammans med Kopparbergs län en av kriminalvårdens tolv regioner. Kansliort för regionen är Gävle.

Kriminalvårdsstyrelsens förslag till ny regional organisation innebär att linjeorganisationen indelas i sex regioner, omfattande inte bara lokalanstalter, häkten och skyddskonsulentdistrikt m.m. utan också riksanstalter. Enligt kriminalvårdsstyrelsen utgör nuvarande tolv regioner alltför små enheter för att en mera långtgående decentralisering av beslutsbefogenheter skall kunna företas från den centrala myndigheten till regional nivå. En av regionerna föreslås omfatta Gävleborgs, Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län. Som kansliort föreslås Härnösand. Geografiskt blir regionen den största i landet men i förhållande till antalet enheter, personal, platstillgång m.m. den minsta.

Såsom framgått ovan anser justitieministern att beslutet om ny regionindelning för kriminalvården bör anstå till dess förslag föreligger om den framtida verksamheten i dess helhet. I likhet med justitieministern anser utskottet att resultatet av det pågående översynsarbetet bör bedömas i ett sammanhang. Riksdagen bör därför inte nu ta ställning i frågan. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Ju503 och Ju512. Utskottet vill

emellertid tillägga att utskottet utgår från att de särskilda förhållanden som kännetecknar de berörda regionerna beaktas vid det slutliga ställningstagandet (jfr ett uttalande av justitieministern i ett frågesvar i riksdagen, snabbprotokoll från riksdagsdebatterna 1988/89:21 s. 87 f).

Kriminalvårdsanstalterna

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 2 (s. 69–74) föreslagit riksdagen att till Kriminalvårdsanstalterna för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 1 816 166 000 kr.

Motioner

1988/89:Ju241 av Rolf Dahlberg m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen till kriminalvårdsanstalterna för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag av 1 826 166 000 kr.

1988/89:Ju501 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten för intagna att bli placerade på narkotikafria anstalter,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bekämpning av narkotika på anstalterna,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten för kvinnliga intagna att välja att bli placerade isolerade från manliga intagna.

1988/89:Ju805 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om differentiering av olika kategorier av interner inom kriminalvården.

1988/89:Ju808 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rehabilitering av sexualbrottslingar m.fl. under strafftiden,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder mot narkotika på kriminalvårdsanstalter.

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare en sluten anstalt för narkotikamissbrukare.

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ökad differentiering av kvinnliga och manliga intagna på lokalanstalter.

1988/89:Ju815 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärdsprogram för att skära av tillförseln av narkotika till kriminalvårdsanstalterna.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:So301.

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om utökning av antalet fängelseplatser,

3. att riksdagen till kriminalvårdsanstalterna för budgetåret 1989/90 anslår 36 800 000 kr. mindre än vad regeringen föreslagit eller således 1 779 366 000 kr.

1988/89:Ju822 av Karin Ahrland m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen under Justitiedepartementets anslag E 2. anslår 5 milj. kr. utöver regeringens förslag att användas för att utöka lokalanstalternas deltidstjänster för sjuksköterskor till heltid.

Utskottet

Anslaget

Regeringens förslag innebär en ökning av anslaget med 155 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Totalt föreslås ett anslag av 1 816 166 000 kr.

I budgetpropositionen anger justitieministern beträffande *utnyttjandet av anstalts- och häktesorganisationen m.m. (s. 72-73)* att beläggningen vid kriminalvårdsanstalterna ökat med 13 % och vid häktena med 25 % under den senaste tvåårsperioden. Beläggningen vid de slutna rixanstalterna har tidvis varit så hög att häktade dömda inte kunnat placeras i anstalt utan fått stanna kvar i häkte.

Beläggningen vid kriminalvårdens anstalter kännetecknas av stora säsongsvariationer, och enligt vad justitieministern redovisar har överbeläggning på lokalanstalterna tidvis rått. Beläggningen är hög under vinterhalvåret medan den normalt är betydligt lägre under resten av året. För att jämna ut beläggningen infördes år 1987 ett system med aktiv styrning av tiderna för inställelse. Systemet innebär att verkställigheten av ett fängelsestraff i vissa fall kan senareläggas. Under hösten och vintern 1987/88 har sådan förskjuten straffverkställighet tillämpats för 680 dömda. Under innevarande budgetår har reglerna om förskjuten inställelse ändrats för att kunna tillämpas på flera dömda. Härigenom beräknas att ca 900 personer skall kunna ges förskjuten inställelse.

Justitieministern uppger vidare att antalet verkställbara fängelsedomar stigit med 1 000 under första halvåret 1988 jämfört med motsvarande tid året dessförinnan. Med hänsyn till belägningsutvecklingen har regeringen beslutat att 124 tidigare stängda platser vid slutna rixanstalter samt 75 platser vid de nedlagda lokalanstalterna i Kristianstad och Uppsala får tas i anspråk. Justitieministern har beräknat medel för driften av dessa anstaltsplatser.

Beträffande *klientinriktad verksamhet* anger justitieministern att den särskilda projektverksamhet som finansieras av socialdepartementets anslag för åtgärder mot aids fortsätter under innevarande budgetår. Genom dessa medel har bl.a. 13 halvtidstjänster för översköterskor på vissa lokalanstalter tillfälligt utökats till heltidstjänster.

I motionerna Ju241 (yrk. 4) och Ju822 (yrk. 5) föreslås ökning av anslaget

med 10 resp. 5 milj. kr. utöver regeringens förslag. I motion Ju821 begärs att de ovan nämnda fängelseplatserna ej får öppnas och att anslaget därför sänks med 36,8 milj. kr.

Yrkandet i motion Ju241 har sin grund i motionärernas krav på ökade insatser mot narkotikan på anstalterna. Denna fråga behandlar utskottet i ett följande avsnitt i detta betänkande. Som framgår där kan det för närvarande inte anses erforderligt med den ytterligare medelsanvisning som förordas i motionen.

Bakom yrkandet i motion Ju821 ligger motionärernas uppfattning att användandet av fängelsestraff bör minska vid socialt betingad brottslighet. Beräknade medel för öppnandet av ca 200 fängelseplatser bör, enligt motionärerna, i stället anslås till rättshjälp.

Motivet till anslagsökningen i motion Ju822 är att halvtidstjänster för sjuksköterskor på lokalanstalterna bör utökas till heltidstjänster. Enligt motionärerna har sjuksköterskornas redan hårt pressade arbetssituation blivit än mer ansträngd genom de krav som bl.a. åtgärderna mot HIV/aids ställer på kriminalvården.

Enligt vad utskottet inhämtat var per den 1 mars 1989 utnyttjandegraden av antalet tillgängliga anstaltsplatser 95 %. Enligt utskottets mening är detta en alltför hög beläggning som bl.a. medför att den önskvärda differentieringen av de intagna försvåras, och liksom tidigare (se JuU 1987/88:31, s. 7 och där gjord hänvisning) vill utskottet understryka att strävan måste vara att hålla en utnyttjandegrad av 85 %. Utskottet delar uppfattningen att en utvidgning av systemet med förskjuten inställelse är ägnad att verka i den riktningen.

Mot bakgrund av den nuvarande höga beläggningssituationen delar utskottet justitieministerns bedömning om behovet av platser på kriminalvårdsanstalterna och kan därför inte tillstyrka yrkandet i motion Ju821 om att ej öppna ca 200 anstaltsplatser.

Genom regeringens åtgärd att via anslaget A 5 under femte huvudtiteln ställa medel till kriminalvårdens förfogande för innevarande budgetår har bl.a. 13 halvtidstjänster för översköterskor kunnat utökas till heltidstjänster vid lokalanstalterna i storstadsregionerna. För kommande budgetår har regeringen vidare hos riksdagen begärt en oförändrad totalram när det gäller denna typ av insatser mot aids, vilket innebär att dessa insatser kan fortsätta även under kommande budgetår.

Mot denna bakgrund erfordras det enligt utskottets mening inte någon åtgärd med anledning motion Ju822 i denna del.

Utskottet delar justitieministerns bedömning av medelsbehovet.

Narkotikafria anstalter m.m.

I motionerna Ju501, Ju805, Ju808 och Ju815 begärs olika åtgärder i syfte att komma till rätta med narkotikamissbruket på kriminalvårdsanstalterna. I motionerna Ju501 och Ju805 begärs mer differentiering mellan intagna med utgångspunkt i deras narkotikavanor och rätt för intagna att bli narkotikafritt placerade. I motion Ju808 begärs att ytterligare en riksanstalt reserveras för narkotikamissbrukare och att varje anstalt skall få i uppdrag att presentera ett åtgärdsprogram med förslag till insatser för att garantera en drogfri miljö. I motion Ju815 begärs ett åtgärdsprogram för att skära av tillförseln av

narkotika till anstalterna. I samtliga motioner framförs krav på effektivare kontrollsystem inom anstalterna vad gäller narkotika m.m. I motion Ju241 begärs mindre anstaltsavdelningar med ökad differentiering till stöd för ett yrkande om ökat anslag som utskottet behandlat i ett föregående avsnitt.

Utskottet kan först konstatera att narkotikasituationen sedan lång tid utgör ett svårbemästrat problem inom kriminalvården.

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden som i de nu aktuella motionerna (se JuU 1987/88:31 s. 7 och där gjorda hänvisningar). Vid behandlingen förra året erinrade utskottet om att självklara riktmärken för narkotikapolitiken på kriminalvårdens område måste vara att intagna utan narkotikaproblem och sådana som vill bli av med sitt missbruk inte skall behöva komma i kontakt med narkotika under anstaltsvistelsen, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna förhindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället.

Utskottet lämnade vidare en utförlig redogörelse för pågående insatser för narkotikamissbrukare i anstalt. Härvid hänvisade utskottet bl.a. till de projekt med narkotikamissbrukare som pågår på häkten, anstalter och inom frivården och som finansieras via aidsanslaget samt till det ambitiösa och målmedvetna arbete mot narkotika som bedrivs inom kriminalvårdens olika organ. Utskottet konstaterade också att det var väl sört för möjligheter till differentiering på riksanstalterna samtidigt som vård och behandling kan erbjudas missbrukare som vill upphöra med sitt missbruk.

Utskottet konstaterade vidare att det på landets lokalanstalter saknades, på något enstaka undantag när, såväl narkotikafria avdelningar som särskilda avdelningar för intagna som inte missbrukar narkotika. Detta syntes enligt utskottets mening ha sin förklaring i lokalanstalternas utformning med små bostadsavdelningar och för hela anstalten gemensamma utrymmen för arbete och fritid. Utskottet pekade här på möjligheten för intagna på lokalanstalt att begära placering på narkotikafri avdelning på riksanstalt. Utskottet anförde vidare att differentiering på lokalanstalt lätt kan komma i konflikt med den s.k. närhetsprincipen.

Under innevarande budgetår har kriminalvården tillförts 15 milj. kr. från socialdepartementets anslag för insatser mot aids för särskilda åtgärder i syfte att hejda spridningen av HIV/aids inom kriminalvården. I regeringens proposition 1987/88:79 om åtgärder mot AIDS lade regeringen fram ett handlingsprogram för den fortsatta bekämpningen av HIV/aids. Chefen för socialdepartementet har i årets budgetproposition (prop. 1988/89:100, bil. 7, s. 18) angett att detta handlingsprogram bör ligga till grund för insatserna mot aids även under budgetåret 1989/90. I handlingsprogrammet anges för kriminalvårdens del att målet är att varje intagen skall utsättas för en intensiv påverkan att upphöra med sitt missbruk. I årets budgetproposition har regeringen vidare begärt en för denna typ av insatser mot aids oförändrad totalram för nästa budgetår.

Som ett led i justitiedepartementets verksamhetsplanering har under hösten 1988 en översyn av kriminalvårdens verksamhetsformer och innehåll påbörjats. Översynen bedrivs av en arbetsgrupp inom regeringskansliet i samarbete med kriminalvårdsstyrelsen. I en första etapp avser översynen kriminalvården i anstalt. Inom ramen för denna görs bl.a. en analys av de

försöksverksamheter som pågår. Ett seminarium har hållits om insatserna för narkotikamissbrukare. Avsikten är att arbetsgruppens överväganden och förslag skall kunna ge underlag för ställningstaganden till den framtida inriktningen.

Regeringen har också i årets budgetproposition under andra huvudtiteln anslaget E 6. Utbildning av personal m.fl. beräknat 1 milj. kr. för en fortsättning och uppföljning av den narkotikautbildning som genomfördes vid anstalter, häkten och frivård under budgetåren 1983/84–1985/86.

Enligt vad utskottet inhämtat från kriminalvårdsstyrelsen har de lokala åtgärdsprogram mot narkotika som för några år sedan togs fram vid flertalet anstalter fungerat endast på vissa anstalter. Kriminalvårdsstyrelsen planerar nu att ge anstalterna i uppdrag att utarbeta nya sådana program. I detta sammanhang kommer strävan vara att tillvarata vård- och tillsynspersonalens resurser på ett effektivare sätt. Vidare har flera av de riksanstalter som har narkotikafria avdelningar under innevarande budgetår utökat antalet platser på dessa avdelningar. På andra riksanstalter planeras inrättande av ytterligare narkotikafria eller motivationsinriktade avdelningar. Planer finns också på inrättande av sådana avdelningar på flera lokalanstalter. Inom kriminalvårdens Stockholmsregion har tillsatts en arbetsgrupp som skall se över narkotikasituationen på lokalanstalterna inom regionen. Under hösten 1989 skall ett förslag om åtgärder läggas fram. Tilläggas kan att kriminalvårdsstyrelsen under våren 1988 tillsatt ytterligare en arbetsgrupp som arbetar med förslag från personalen om åtgärder mot narkotika på anstalterna. Arbetsgruppen har bl.a. behandlat urinprovstagningen inom kriminalvården.

Utskottet vill rent allmänt uttala att sådant arbete som nu beskrivits är mycket angeläget.

När det gäller tankarna i samtliga motioner om ett effektivare kontrollsystem inom anstalterna mot narkotika m.m. vill utskottet anföra följande.

Vad motionärerna eftersträvar är bl.a. ett nytt och effektivare system för urinprovstagning, skärpta kontroller av intagna och besökande i anstalt och kännbara sanktioner vid positiva urinprov m.m.

En intagen är enligt 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skyldig att på anmaning lämna urinprov för kontroll av huruvida han är påverkad av narkotika. Inom kriminalvården togs år 1988 ca 57 000 sådana prov. Ett positivt urinprov eller vägran att lämna urinprov kan enligt 32 § påverka den intagnes permissioner. Den intagne kan också bli föremål för disciplinär bestraffning jämlikt 47 §. Disciplinär bestraffning består av varning eller förordnande att viss bestämd tid, högst tio dagar, inte skall inräknas i verkställighetstiden. Regeringen har i juni 1988 uppdragit åt kriminalvårdsstyrelsen att se över urinprovstagningen inom kriminalvården. Ett huvudsyfte med översynen är att urinproven skall begagnas så rationellt som möjligt och ett annat syfte är att få till stånd enhetliga regler för verksamheten. Kriminalvårdsstyrelsen har ännu ej slutredovisat uppdraget. Inom kriminalvården pågår också en översyn av säkerheten inom anstaltsorganisationen. Inom ramen för denna översyn undersöks bl.a. urinprovstagning, sätten för kontroll av de intagna och besökande, formerna för besök i anstalt m.m.

Utskottet kan sålunda konstatera att flera av de åtgärder som motionärerna eftersträvar i fråga om effektivare kontroll redan vidtagits och omfattas av gällande bestämmelser eller ingår i pågående översynsarbete.

Utskottet kan liksom tidigare år konstatera att ett målmedvetet och mycket ambitiöst arbete mot narkotika bedrivs inom kriminalvårdens olika organ. Under det år som gått sedan utskottet senast hade att ta ställning till motionsönskemål av likartat innehåll som i de nu aktuella motionerna har ytterligare insatser planerats eller vidtagits. Dess värre är den ökande beläggningen vid anstalterna de senaste åren i sig ägnad att motverka möjligheterna till differentiering av de intagna. Som utskottet konstaterat i det föregående har åtgärder vidtagits för att åstadkomma en förbättring härvidlag. Utskottet kan erinra om det i det föregående nämnda ytterligare investeringsutrymme för byggnadsobjekt som beräknats i budgetpropositionen.

Sammanfattningsvis anser utskottet att det för närvarande inte finns anledning för riksdagen att göra något uttalande om ytterligare åtgärder utöver dem som redan pågår eller planeras.

Utskottet avstyrker på grund av det anförda bifall till motionerna Ju501, Ju805, Ju808 och Ju815 i här behandlade delar.

Kvinnor på lokalanstalt

I motionerna Ju501 och Ju808 tas frågan om intagna kvinnors situation på lokalanstalt upp. I motion Ju501 begärs ett tillkännagivande om att kvinnliga intagna skall ha rätt att bli placerade isolerade från manliga intagna. I motion Ju808 begärs ökad differentiering av kvinnor och män på lokalanstalt.

Allmänna riktlinjer för vad som skall vara vägledande vid dömdas anstaltsplacering inom kriminalvården finns i 6–8 §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Till skillnad från tidigare lagstiftning innehåller lagen inga bestämmelser om att kvinnliga och manliga intagna skall hållas åtskilda. I förarbetena (prop. 1974:20 s. 91 och JuU 2 s. 40) påpekas att kvinnor har samma rätt till och behov av lokalanstaltsplacering som män. Placering av kvinnor och män på samma anstalt kräver – med hänsyn bl.a. till internationella konventioner – att det på anstalten finns en särskild hostadsavdelning för kvinnor. Sådana avdelningar finns vid nästan hälften av landets 59 lokalanstalter. Som regel finns 2–5 platser för kvinnor på dessa anstalter. I något fall kan upp till halva antalet intagna vara kvinnor. Kvinnor och män har inte tillträde till varandras avdelningar.

Som utskottet konstaterade vid behandlingen av liknande motionsönskemål förra året (se JuU 1987/88:31 s. 13 f) har någon mer ingående utvärdering av ordningen med placering av män och kvinnor på samma anstalt inte gjorts. Enligt vad utskottet då inhämtade var erfarenheterna skiftande, och särskilt i Stockholmsregionen var erfarenheterna negativa.

Regeringen har i december 1988 bemyndigat kriminalvårdsstyrelsen att använda lokalanstalten Färingsö i Stockholmsregionen enbart för kvinnliga intagna. Anstalten har 43 platser. Beslutet gäller tills vidare, dock längst t.o.m. den 31 december 1989. Kriminalvårdsstyrelsen har fått i uppdrag att senast den 1 september 1989 lämna en redogörelse för erfarenheterna av verksamheten till justitiedepartementet.

Under budgetåret 1987/88 var i medeltal 165 kvinnor inskrivna i anstalt. Per den 1 december 1988 uppgick antalet kvinnor inskrivna i anstalt till 184. Av dessa var 84 placerade på riksanstalten Hinseberg, som är en kvinnoanstalt, och 14 fanns på häkte. Övriga 86 var placerade på lokalanstalt. Av kvinnorna på lokalanstalt hade 71 en strafftid på högst ett år och 15 hade längre strafftider. Av kvinnorna på lokalanstalt hörde 49 hemma i storstadsregionerna.

Utskottet har i andra sammanhang konstaterat att lokalanstalernas utformning – med gemensamma utrymmen för arbete och fritid för hela anstalten – i praktiken begränsar möjligheterna till differentiering. Utskottet har då framhållit att intagna på lokalanstalt kan begära omplacering till riksanstalt. Denna möjlighet står öppen även för kvinnor som inte vill avtjäna straffet på en blandad lokalanstalt. Enligt vad utskottet inhämtat har vidare i enstaka fall åtgärder vidtagits på lokalanstalt så att kvinnliga intagna helt kunnat genomföra sin anstaltsvistelse isolerade från de manliga intagna. En sådan lösning ligger i linje med motionärernas önskemål. I och med inrättandet av en särskild kvinnoanstalt i Stockholmsregionen är det numera väl sörjt för sådan differentiering som efterlyses i motion Ju501. I övriga storstadsregioner finns enligt kriminalvårdsstyrelsens bedömning inte något behov av en sådan anstalt. Utskottet ser det emellertid som angeläget att fortsatta ansträngningar görs inom kriminalvården så att intagna kvinnors behov kan tillgodoses också på blandade lokalanstalter. Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna Ju501 och Ju808 i nu behandlade delar. Utskottet vill emellertid erinra om sitt uttalande förra året om att regeringen i lämpligt sammanhang bör lämna riksdagen en redogörelse för sina överväganden i frågan om placeringen av kvinnliga intagna.

Rehabilitering av våldsmän m.m.

I motion Ju808 begärs ett tillkännagivande om att den behandling och rehabilitering som sker inom kriminalvården i fråga om intagna som dömts för sexualbrottslighet och våldsbrott skall utvidgas och vidareutvecklas.

I Göteborgsregionen har inom kriminalvården under senare år genomförts ett behandlingsförsök med män dömda för bl.a. kvinnomisshandel och sexualbrott. Försöket har redovisats i en slutrapport (augusti 1987) Behandling inom kriminalvården av män dömda för övergrepp mot kvinnor. Enligt rapporten har projektet bl.a. visat att de dömda männen kan motiveras till psykoterapeutisk behandling och att de fullföljer behandlingen även efter frigivning. En liknande försöksverksamhet har bedrivits också vid Färingsöanstalten. Den verksamheten har redovisats i slutrapporten Män som Misshandlar.

Som en direkt följd av dessa behandlingsförsök har fr.o.m. den 1 juli 1988 inrättats tre halvtidstjänster för psykologer vid kriminalvårdens regionkansli i Göteborg. Psykologerna skall bedriva psykoterapi med klienterna samt handleda och förmedla kunskaper till kriminalvårdens personal. Liknande verksamheter är för närvarande under utveckling också på andra håll i landet, bl.a. i Stockholm, Malmö, Kalmar, Umeå/Luleå, Skänninge, Skenäs, Mariefred, Borås, Härnösand och Kristianstad. Kriminalvårdsstyrelsen avser att samordna dessa verksamheter.

Den i det föregående nämnda arbetsgruppen som inom ramen för justitiedepartementets verksamhetsplanering gör en översyn av kriminalvårdens verksamhetsformer och innehåll har i mars 1989 haft ett seminarium om insatserna för män dömda för kvinnomisshandel och sexualbrott. Avsikten är att arbetsgruppens överväganden och förslag skall kunna ge underlag för ställningstaganden i fråga om den framtida inriktningen av kriminalvårdens verksamhetsformer. En viktig utgångspunkt är då, enligt vad justitieministern anför i årets budgetproposition (s. 34), att ta till vara och öka personalens kompetens.

Utskottet har tidigare behandlat motionsönskemål som överensstämmer med det nu aktuella. Förra året slog utskottet fast *dels* att det var angeläget att den försöksverksamhet som pågick på området inom kriminalvården vidareutvecklades, *dels* att det är viktigt att all personal har en tillräcklig insikt i det arbete som bedrivs. Ansträngningar borde, enligt utskottets bedömning, sättas in i detta syfte. Vad utskottet uttalat gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (JuU 1987/88:31, s. 22 ff, rskr. 239).

Utskottet kan konstatera att en utvidgning skett av den försöksverksamhet på området som bedrivs inom kriminalvården. Verksamheten är också som framgått ovan föremål för överväganden inom regeringskansliet. Något ytterligare uttalande från riksdagens sida i ämnet är därför enligt utskottets mening inte nödvändigt. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju808 i här behandlad del.

Frivården

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 3 (s. 74–75) föreslagit riksdagen att till Frivården för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 259 481 000 kr.

Motion

1988/89:Ju509 av Bertil Danielsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av övervakarnas villkor.

Utskottet

Anslaget

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning.

Ersättningen till övervakare

I motion Ju509 begärs en allmän översyn av övervakarnas villkor, där den ekonomiska ersättningen särskilt bör uppmärksammas.

Övervakning förekommer för personer som är dömda till skyddstillsyn och för personer som är villkorligt frigivna från fängelsestraff. För den som är

ställd under övervakning finns en övervakare. Som övervakare fungerar både tjänstemän inom kriminalvården och frivilliga övervakare (lekmannaövervakare). Under budgetåret 1987/88 var i medeltal ca 12 700 personer övervakade inom kriminalvården. Lekmannaövervakarna, som den 1 juli 1988 var ungefär 5 300 till antalet, svarar för cirka hälften av övervakningsuppdragen. Av lekmannaövervakarna hade flertalet, 4 328, endast ett övervakningsuppdrag; 35 av dem hade så många som 6–10 övervakningsuppdrag.

Lekmannaövervakarna ersätts för närvarande med 200 kr. per månad och uppdrag, varav hälften utgör en schabloniserad kostnadsersättning. Därutöver kan ersättning utgå med 35 kr. i arvode per timme vid särskilda insatser. Det finns också möjligheter till ersättning för särskilda kostnader.

Den i det föregående nämnda arbetsgruppen, som för närvarande gör en översyn av kriminalvården i anstalt, har för avsikt att under hösten 1989 göra en översyn av frivården. I denna översyn ingår övervakningsinstitutet, och i samband med denna kommer övervakarnas ekonomiska villkor att behandlas.

Utskottet har tidigare uttalat att reglerna om ersättning till övervakarna måste vara sådana att de främjar en önskvärd rekrytering till övervakaruppdrag och möjliggör att särskilda insatser sker för klienterna. I samband med att ersättningen den 1 juli 1986 höjdes till nuvarande nivå framhöll utskottet (JuU 1985/86:30 s. 17 f) att det är angeläget att systemet med lekmannaövervakare kan bibehållas och helst utvidgas. Den då gjorda höjningen av normalersättningen borde enligt utskottets mening ge bättre förutsättningar för detta.

Utskottet vidhåller den uppfattning som då uttalades, och utskottet vill framhålla att en aktiv frivårdsorganisation med goda möjligheter till stöd och hjälpinsatser är av största vikt för ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete. Lekmannaövervakarna utför en betydelsefull del av detta arbete. Som framgått ovan planeras en översyn av frivården och av övervakarnas villkor. Utskottet vill understryka vikten av att så sker. Önskemålet i motion Ju509 får därmed anses tillgodosett.

Maskin- och verktygsutrustning m.m.

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 4 (s. 75) föreslagit riksdagen att till Maskin- och verktygsutrustning m.m. för budgetåret 1989/90 anvisa ett reservationsanslag på 10 100 000 kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 5 (s. 76) föreslagit riksdagen att till Engångsanskaffning av inventarier m.m. för budgetåret 1989/90 anvisa ett reservationsanslag på 20 150 000 kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Utbildning av personal m.fl.

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt E 6 (s. 76) föreslagit riksdagen att till Utbildning av personal m.fl. för budgetåret 1989/90 anvisa ett reservationsanslag på 17 760 000 kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt G 1 (s. 88–90) föreslagit riksdagen att till Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1989/90 anvisa ett förslagsanslag på 7 896 000 kr.

Motion

1988/89:Ju809 av Hans Göran Franck och Stig Gustafsson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om reformeringen av BRÅ:s framtida verksamhet och om aktuella resursbehov.

Utskottet

I motion Ju809 begärs ett uttalande om vikten av att den nyligen beslutade förändringen av brottsförebyggande rådets (BRÅ) framtida verksamhet och inriktning kan genomföras. Reformen får inte begränsas eller äventyras genom att otillräckliga resurser ställs till rådets förfogande.

I oktober 1986 uppdrog regeringen åt en särskild utredare att se över sammansättningen av BRÅ:s styrelse. I uppdraget ingick också att se över

BRÅ:s funktion och arbetssätt samt dess organisatoriska ställning visavi regeringen.

Utredaren avlämnade i april 1987 delbetänkandet (Ds Ju 1987:6) BRÅ:s uppgifter och ledning. På grundval av betänkandet har regeringen beslutat en ändring av BRÅ:s instruktion som innebär att antalet ledamöter i BRÅ:s styrelse minskats.

Utredningsuppdraget avslutades genom betänkandet (Ds 1988:21) Brottsförebyggande arbete i samverkan. Efter remissbehandling har regeringen genom beslut den 24 november 1988 utfärdat en ny instruktion för BRÅ (SFS 1988:1223, regeringens förordningsmotiv 1988:6).

Enligt den nya instruktionen skall BRÅ främja brottsförebyggande insatser inom olika områden av samhällsverksamheten och samordna samhällets och enskildas insatser mot brott. I den brottsförebyggande verksamheten skall rådet särskilt

- biträda regeringen i uppgiften att främja och prioritera åtgärder,
- verka för att statliga myndigheters forsknings-, utrednings- och informationsinsatser samordnas,
- stödja insatser av kommuner, organisationer och andra enskilda,
- bedriva eller medverka i forsknings- och utredningsarbete där resultaten kan belysa orsaker till brott,
- bedriva eller medverka i forsknings- och utredningsarbete som kan ge underlag för åtgärder eller som gäller utvärdering av vidtagna åtgärder,
- följa och analysera brottsutvecklingen och redovisa det aktuella läget,
- utge rapporter från forsknings-, utrednings- och informationsprojekt, redovisa resultaten av egna och andras insatser samt även i övrigt ge information som kan ha förebyggande effekter,
- i övrigt genom initiativ och förslag medverka i det kriminalpolitiska arbetet.

I budgetpropositionen (s. 88 ff) redovisar justitieministern några av de överväganden som gjorts om BRÅ:s fortsatta verksamhet. Bl.a. understryks BRÅ:s centrala roll som samordnare mellan olika myndigheter i det brottsförebyggande arbetet. Eftersom andra myndigheter numera inte är representerade i BRÅ:s styrelse skall i stället finnas en samverkansdelegation där domstolsverket, riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen och brottskadenämden skall vara företrädade. Enligt justitieministern är det angeläget att BRÅ:s verksamhet vidareutvecklas så att BRÅ:s kunskaper i större utsträckning än vad som hittills varit fallet kan användas som underlag för prioriteringar i det brottsförebyggande arbetet liksom för tillämpning och utvärdering av brottsförebyggande åtgärder. Det finns, enligt justitieministern, ett särskilt stort behov av modeller som kan ligga till grund för brottsförebyggande åtgärdsprogram på lokal nivå. BRÅ bör vidare i ökad omfattning ägna sig åt utvärdering av reformer inom det kriminalpolitiska fältet. Justitieministern avslutar sina överväganden genom att uttala att BRÅ bäst fyller sin funktion i det brottsförebyggande arbetet genom att fungera som kontaktpunkt mellan forskning och administration samt som informatör och förslagsställare mot myndigheter och regering, men även som inspiratör till nya vägar för det brottsförebyggande arbetet.

Under anslaget G 2 i budgetpropositionen (s. 91) har justitieministern

beräknat 500 000 kr. för att BRÅ, i enlighet med förändringen av rådets verksamhet, skall kunna delta i brottsförebyggande arbete på lokal nivå och dessutom i ökad omfattning göra utvärderingar av reformer inom det kriminalpolitiska fältet.

I likhet med vad justitieministern uttalar i budgetpropositionen (s. 26) anser utskottet att ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete förutsätter att kunskaper och erfarenheter på området kan utvecklas och spridas. BRÅ intar en central roll i det sammanhanget. Genom den nya instruktionen har BRÅ:s ställning som centralt organ för bl.a. samordning, forskning, utredning, utvärdering och information på det brottsförebyggande arbetsfältet markerats och i likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att reformen av BRÅ:s verksamhet kan genomföras. Justitieministern har också beräknat medel härför inför det kommande budgetåret. Utskottet, som tillstyrker regeringens förslag till medelstilldelning i denna del, vill samtidigt understryka vikten av att BRÅ ges sådana resurser i framtiden att rådet kan arbeta med sin nya inriktning. Något särskilt uttalande från riksdagen med anledning av motion Ju809 erfordras inte.

Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader

Regeringsförslag

Regeringen har under punkt G 2 (s. 91) föreslagit riksdagen att till Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader för budgetåret 1989/90 anvisa ett reservationsanslag på 4 647 000 kr.'

Motioner

1988/89:Ju515 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av utvärdering och behandlingsforskning inom kriminalvården.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:So331.

1988/89:Ju642 av Gunilla André och Ingbritt Irhammar (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning kring könsrollernas betydelse för brottsligheten.

1988/89:Ju820 av Hans Göran Franck m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda informationsinsatser.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en särskild undersökning av organiserad brottslighet och ekobrottslighet inom hyres- och fastighetsbranschen, liksom successivt även i andra branscher.

Anslaget

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelsanvisning.

Vissa frågor om forskning på det kriminalpolitiska området

I motion Ju515 begärs ett uttalande om behovet av utvärdering och behandlingsforskning inom kriminalvården. För att nå bättre och effektivare behandling inom kriminalvården är det, enligt motionärerna, nödvändigt att olika behandlingsinsatser blir föremål för utvärderingar och att ytterligare resurser satsas på behandlingsforskning.

Frågan om vilka behandlingsformer som – från olika utgångspunkter – är de mest fördelaktiga har sedan länge varit en huvudfråga inom kriminalpolitiken. Den översyn av kriminalvårdens verksamhetsformer och innehåll som under hösten 1988 påbörjats av en arbetsgrupp inom justitiedepartementet i samarbete med kriminalvårdsstyrelsen är ett uttryck för att frågan alljämt är aktuell. Även inom den rättsvetenskapliga och kriminologiska forskningen har frågan rönt intresse, och den är ständigt aktuell inom den pågående forskningen.

Inom kriminalvårdsstyrelsen, som har en egen forsknings- och utvecklingsgrupp, sker fortlöpande en viss utvärdering av de olika behandlingsformer som används inom kriminalvården, och så långt det är möjligt söker man dra slutsatser också av annan verksamhet som pågår i syfte att rehabilitera kriminellt belastade personer inom ramen för lokala projekt eller annan försöksverksamhet. För närvarande planeras bl.a. en uppföljning av det s.k. häktesprojektet mot HIV/aids och en utvärdering av det utbildningsprogram för personer som dömts till fängelse för trafiknykterhetsbrott ("Rattfällan"), som drivits vid flera kriminalvårdsanstalter. Enligt vad utskottet inhämtat kan vidare nämnas att BRÅ i sin bidragsprövning under de kommande tre åren prioriterar bl.a. behandlingsforskning.

Utskottet behandlade år 1987 ett motionsyrkande av samma slag som det nu aktuella. Utskottet anförde då att det enligt utskottets mening är av stor betydelse att uppmärksamhet även fortsättningsvis i skilda sammanhang ägnas åt principerna för behandlingen av kriminalvårdens klienter. Med hänsyn till den betydelse för påföljdssystemet och strafflagstiftningen i stort som dessa frågor har utgick utskottet ifrån att berörda myndigheter och institutioner följer utvecklingen och vid behov vidtar de åtgärder som den fortsatta utvecklingen kräver. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionen var enligt utskottets mening inte erforderlig (JuU 1986/87:34 s. 6 f, rskr. 312).

Utskottet gör i år motsvarande bedömning och utgår således från att sådan forskning kommer att bedrivas i framtiden i minst samma omfattning som hittills utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker mot bakgrund av det anförda bifall till motion Ju515.

I motion Ju642 begärs ett uttalande om forskning kring *könsrollernas betydelse för brottsligheten*. Enligt motionärerna kan värdefulla upplysningar erhållas om hur det brottsförebyggande arbetet bör bedrivas om undersök-

ningar görs av de faktorer som ligger bakom förhållandet att så få kvinnor blir kriminella.

De två senaste åren har utskottet behandlat motioner med yrkanden om forskning beträffande könsrollernas betydelse för brottsligheten. Utskottet konstaterade förra året (JuU 1987/88:39 s. 4) att olika forskningsprojekt med inriktning mot kvinnors brottslighet pågick bl.a. vid Stockholms universitet och BRÅ och att dessa kunde förväntas ha betydelse för belysningen av de spörsmål som togs upp i motionen. Utskottet uttalade förståelse för motionärernas synpunkter men ansåg mot bakgrund av den pågående utvecklingen att något uttalande från riksdagens sida inte erfordrades.

Enligt vad utskottet inhämtat är situationen nu i stort sett densamma när det gäller forskning om kvinnor och brott. Vid bl.a. kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet och med hjälp av forskningsbidrag från BRÅ pågår sådana forskningsprojekt. Dessa gäller dels kvinnor och brott, dels kvinnliga intagna i kriminalvårdsanstalt. I ett annat pågående forskningsprojekt – om psykiskt störda lagöverträdare – tas vidare upp könsrollernas betydelse i det sammanhanget. Nämnas kan också att BRÅ under våren 1989 planerar ett seminarium om kvinnors kriminalitet. Seminariet skall vara en utgångspunkt för en diskussion om framtida projekt inom området.

Med förståelse för motionärernas synpunkter men med beaktande av att flera olika forskningsprojekt på området sålunda redan pågår eller planeras saknas det enligt utskottets mening anledning för riksdagen att göra något uttalande i saken. Utskottet avstyrker bifall till motion Ju642.

Åtgärder mot ekonomisk och organiserad brottslighet

I motion Ju820 begärs ett uttalande om särskilda informationsinsatser när det gäller ekonomisk och organiserad brottslighet. Vidare begärs en särskild undersökning om sådan brottslighet inom hyres- och fastighetsbranschen, liksom successivt även inom andra branscher.

Vid budgetberedningen år 1986 av Anslaget A 5. Information om lagstiftning m.m. behandlade utskottet ett motionsyrkande om stöd åt organisationer för information om ekonomisk och organiserad brottslighet. Utskottet uttalade då (JuU 1985/86:29 s. 1 f) att regeringen borde verka för att informationsåtgärder i ökad utsträckning vidtas vad gäller lagstiftning och andra åtgärder från det allmännas sida mot ekonomisk brottslighet. I sammanhanget borde enligt utskottet uppmärksammas det värde som ligger i den av motionärerna aktualiserade möjligheten att även låta insatser på området komma till stånd genom enskilda organ (t.ex. fackliga organisationer och branschammanslutningar). För att främja sådana insatser borde dessa organ kunna erhålla ekonomiskt stöd. Det borde kunna övervägas att även för sådant ändamål ta medel i anspråk från anslaget A 5. Information om lagstiftning m.m. Vad utskottet sålunda med anledning av motionen anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

Utskottet behandlade också förra året en motion med liknande yrkanden. Enligt vad utskottet då inhämtade hade regeringen beaktat riksdagens år 1986 gjorda uttalande i informationsarbetet i allmänhet. Någon ansökan om särskilt bidrag för information om ekonomisk eller organiserad brottslighet

hade inte inkommit och något bidrag inte heller utgått. Utskottet vidhöll sin ståndpunkt från år 1986 och tillade att det på lämpligt sätt borde ges upplysning om möjligheterna till ekonomiskt stöd. Vad utskottet uttalat gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (JuU 1987/88:39 s. 8, rskr. 319).

Från justitiedepartementet har utskottet inhämtat *dels* att det inte heller efter utskottets uttalande i saken förra året ansökts om eller utbetalats något bidrag från anslaget A 5 för informationsinsatser mot ekonomisk eller organiserad brottslighet, *dels* att upplysning om möjligheterna till sådant bidrag har spritts till brottsförebyggande rådets arbetsgrupp för informationsfrågor.

Utskottet vidhåller sin tidigare uttalade ståndpunkt och utgår ifrån att upplysning om möjligheterna till ekonomiskt stöd för de aktuella informationsinsatserna lämnas i olika sammanhang. Något ytterligare särskilt uttalande i frågan är dock enligt utskottets mening inte erforderligt varför bifall till motion Ju820 (yrk. 1) avstyrks i här behandlad del.

I anslutning till motionsönskemålet om en särskild undersökning av den organiserade och ekonomiska brottsligheten inom hyres- och fastighetsbranschen vill utskottet hänvisa till utskottets uttalande i saken förra året då utskottet behandlade en motion med samma yrkande (JuU 1987/88:39 s. 8 f, rskr. 319). I det betänkandet lämnade utskottet en redogörelse för de forskningsuppdrag om ekonomisk brottslighet som regeringen givit BRÅ i anledning av de riktlinjer som riksdagen år 1985 lade fast för det framtida arbetet mot sådan brottslighet. Vid årsskiftet 1984-1985 fick BRÅ i uppdrag att genomföra ett forsknings- och utvärderingsprojekt om ekonomisk brottslighet som skall tillgodose statsmakernas behov av kriminalpolitiska kunskaper. På hösten 1986 fick BRÅ vidare i uppdrag att genomföra olika branschstudier. Riksdagen gjorde i anledning av förra årets motion ett tillkännagivande av innebörd att en särskild undersökning av den ekonomiska brottsligheten inom hyres- och fastighetsbranschen borde genomföras.

Som ett resultat av de olika forskningsuppdragen har BRÅ under år 1988 bl.a. utgivit en rapport Eko-brott, Ekolagar och Ekodomstolar, en rättspolitisk utvärdering av lagstiftningen mot ekonomisk brottslighet. BRÅ:s projekt med vissa branschstudier drivs i nära samarbete med skatte- och kronofogdemyndigheter, fackliga organisationer och arbetsgivarorganisationer m.fl. och kommer att pågå t.o.m. budgetåret 1990/91. I sin bidragsprövning prioriterar BRÅ bl.a. forskning om ekonomisk och organiserad brottslighet under de kommande tre åren.

Utskottet kan konstatera att forskning om ekonomisk brottslighet alljämt pågår. Enligt vad utskottet inhämtat bereds för närvarande inom regeringskansliet frågan om ett uppdrag till BRÅ avseende en sådan branschstudie som motionärerna eftersträvar. Utskottet, som vidhåller sin förra året uttalade mening i frågan, vill understryka vikten av att detta arbete avancerar. Mot bakgrund av det anförda avstyrks bifall till det här behandlade yrkandet i motion Ju820 (yrk. 2).

Utskottet hemställer

1. beträffande *kriminalvårdsanstalt i Hudiksvall*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju502,
2. beträffande *kriminalvårdsanstalt i Torhult*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ju505 och 1988/89:Ju510,
3. beträffande *kriminalvårdsanstalten Studiegården*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju507,
4. beträffande *kriminalvårdsanstalt i Haparanda*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju508,
5. beträffande *kriminalvårdsanstalt i Bräcke*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju514,
6. beträffande *lokalförsörjningen för kriminalvården*
att riksdagen lämnar utan erinran vad justitieministern anfört om lokalförsörjningen för kriminalvården,
7. beträffande *anslag till kriminalvårdsstyrelsen*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 90 175 000 kr.,
8. beträffande *kriminalvårdens regionindelning*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ju503 och 1988/89:Ju512,
9. beträffande *anslag till kriminalvårdsanstalterna*
att riksdagen med avslag på motionerna 1988/89:Ju241 i denna del (yrkande 4), 1988/89:Ju821 i denna del (yrkandena 2 och 3) och 1988/89:Ju822 i denna del (yrkande 5) samt med bifall till regeringens förslag till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 1 816 166 000 kr.,
10. beträffande *narkotikafria anstalter m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ju501 i denna del (yrkandena 4 och 5), 1988/89:Ju805 i denna del (yrkande 12), 1988/89:Ju808 i denna del (yrkandena 15 och 16) och 1988/89:Ju815 i denna del (yrkande 3),
11. beträffande *kvinnor på lokalanstalt*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Ju501 i denna del (yrkande 12) och 1988/89:Ju808 i denna del (yrkande 34),
12. beträffande *rehabilitering av våldsmän m.m.*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju808 i denna del (yrkande 11),
13. beträffande *anslag till frivården*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Frivården* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 259 481 000 kr.,
14. beträffande *ersättningen till övervakare*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju509,
15. beträffande *anslag till maskin- och verktygsutrustning m.m.*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Maskin- och verktygsutrustning m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 10 100 000 kr.,

16. beträffande *anslag till engångsanskaffning av inventarier m.m.* att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Engångsanskaffning av inventarier m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 20 150 000 kr.,

17. beträffande *anslag till utbildning av personal m.fl.* att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Utbildning av personal m.fl.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 17 760 000 kr.,

18. beträffande *anslag till brottsförebyggande rådet: förvaltningskostnader* att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 7 896 000 kr.,

19. beträffande *brottsförebyggande rådets resursbehov* att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju809,

20. beträffande *anslag till brottsförebyggande rådet: utvecklingskostnader* att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 4 647 000 kr.,

21. beträffande *behandlingsforskning m.m.* att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju515,

22. beträffande *könsrollernas betydelse för brottsligheten* att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju642,

23. beträffande *ekonomisk brottslighet m.m.* att riksdagen avslår motion 1988/89:Ju820 i denna del (yrkandena 1 och 2).

Stockholm den 4 april 1989

På justitieutskottets vägnar

Karin Ahrland

Närvarande: Karin Ahrland (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Ulla-Britt Åbark (s), Jerry Martinger (m), Birthe Sörestedt (s), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Björn Ericson (s), Anders Andersson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c), Berith Eriksson (vpk), Sigrid Bolkéus (s), Barbro Andersson (s) och Inger Schörling (mp).

1. Anslag till kriminalvårdsanstalterna (mom. 9)

Jerry Martinger (m), Göthe Knutson (m) och Anders Andersson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Yrkandet i" och slutar med "i motionen" bort ha följande lydelse:

Yrkandet om ytterligare medelstilldelning i motion Ju241 har sin grund i motionärernas krav på ökade insatser mot narkotikan på anstalterna. Situationen härvidlag är enligt utskottets mening så allvarlig att åtgärder – främst för att kunna genomföra en klar differentiering av de olika kategorierna intagna på olika avdelningar och olika anstalter i kombination med inrättande av mindre avdelningar – måste vidtas redan under budgetåret 1989/90. Medelsbehovet härför kan – såsom skett i motion Ju241 – beräknas till 10 milj. kr.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "av medelsbehovet" bort ha följande lydelse:

I fråga om medelsbehovet anser utskottet som framgått ovan att anslaget bör ökas med 10 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit.

dels att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *anslag till kriminalvårdsanstalterna*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1988/89:Ju241 i denna del (yrkande 4) samt med avslag på motionerna 1988/89:Ju821 i denna del (yrkandena 2 och 3) och 1988/89:Ju822 i denna del (yrkande 5) till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 1 826 166 000 kr.

2. Anslag till kriminalvårdsanstalterna (mom. 9)

Karin Ahrland (fp), Lars Sundin (fp) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Mot denna" och slutar med "av medelsbehovet" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det angeläget att dessa åtgärder kan fortsätta också under kommande budgetår. Det måste emellertid konstateras att sjuksköterskorna vid lokalanstalterna har fått en alltmer pressad arbetssituation bl.a. på grund av HIV/aids-problematiken. I linje med vad kriminalvårdsstyrelsen framhållit i sin anslagsframställning och i likhet med vad som anförs i motion Ju822 finner utskottet därför att ytterligare resurser bör tillställas kriminalvården så att fler halvtidstjänster för sjuksköterskor kan utökas till heltidstjänster.

Mot denna bakgrund bör enligt utskottets mening medelsanvisningen under förevarande anslagspunkt räknas upp med 5 milj. kr. utöver regeringens förslag. Utskottet tillstyrker således bifall till motion Ju822 i här behandlad del.

dels att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *anslag till kriminalvårdsanstalterna*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till

motion 1988/89:Ju822 i denna del (yrkande 5) samt med avslag på motionerna 1988/89:Ju241 i denna del (yrkande 4) och 1988/89:Ju821 i denna del (yrkandena 2 och 3) till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1989/90. anvisar ett förslagsanslag på 1 821 166 000 kr.

3. Anslag till kriminalvårdsanstalterna (mom. 9)

Berith Eriksson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "200 anstaltsplatser" bort ha följande lydelse:

Som framgått ovan har regeringen beslutat att 124 tidigare stängda platser vid slutna riksanstalter samt 75 platser vid de nedlagda lokalanstalterna i Kristianstad och Uppsala får tas i anspråk. Justitieministern har i budgetpropositionen beräknat medel för driften av dessa anstaltsplatser. Såsom framhålls i motion Ju821 bör andra påföljder än fängelsestraff utdömas i största möjliga utsträckning vid socialt betingad brottslighet. De ovan nämnda fängelseplatserna bör mot denna bakgrund stängas och anslaget räknas ner med häremot svarande 36,8 milj. kr. Utskottet tillstyrker således bifall till motion Ju821 i nu behandlade delar.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "av medelsbehovet" bort ha följande lydelse:

I fråga om medelsbehovet anser utskottet som framgått ovan att anslaget bör minskas med 36,8 milj. kr.

dels att utskottets hemställan under moment 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *anslag till kriminalvårdsanstalterna*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1988/89:Ju821 i denna del (yrkandena 2 och 3) samt med avslag på motionerna 1988/89:Ju241 i denna del (yrkande 4) och 1988/89:Ju822 i denna del (yrkande 5) till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 1 779 366 000 kr.

4. Narkotikafria anstalter m.m. (mom. 10)

Karin Ahrlund (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Anders Andersson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet kan sålunda" och slutar med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste arbetet med att få kriminalvårdsanstalterna fria från narkotika intensifieras. Varje kriminalvårdsanstalt bör snarast få i uppdrag att utarbeta ett åtgärdsprogram med förslag till insatser för att garantera en drogfri miljö. Ett grundläggande krav måste vara att intagna som vill bli narkotikafritt placerade skall ha den möjligheten. En förutsättning för att detta skall kunna förverkligas är emellertid att anstalterna görs narkotikafria. Ytterligare åtgärder för att stoppa narkotikainflödet till anstalterna måste vidtas. Angelägenheten av att så sker är enligt utskottets mening uppenbarligen så framträdande att intresset av att de intagna helt

garanteras personlig integritet måste ge vika för att detta resultat skall uppnås. Således bör kontrollen av de intagna och även besökande i anstalt skärpas. Vidare bör systemet med urinprovstagningen inom kriminalvården, vilket nu ej fungerar tillfredsställande, effektiviseras. Vid missbruk av den intagna bör sanktioner inträda i form av indragna permissioner och disciplinära bestraffningar i vidare omfattning än för närvarande.

Utskottet vill vidare erinra om sina senast förra året gjorda uttalanden att självklara riktmärken för narkotikabekämpningen på kriminalvårdsanstalterna är att intagna utan narkotikaproblem inte skall behöva komma i kontakt med narkotika, att missbrukare avskärs från tillförsel av droger och att intagna förhindras att bedriva narkotikahandel inom anstalterna och ute i samhället. Utskottet nödgas återigen konstatera att hittills företagna åtgärder är långt ifrån tillräckliga. De narkotikafria avdelningarna på landets riksanstalter är för få, och på lokalanstalterna förekommer ingen differentiering av de intagna.

Satsningar på en differentiering av de olika kategorierna intagna på olika avdelningar resp. anstalter i kombination med inrättande av mindre avdelningar måste göras.

Utskottet konstaterade förra året att lokalanstalternas utformning med små bostadsavdelningar och för hela anstalten gemensamma utrymmen för arbete och fritid ger små möjligheter till differentiering beroende på svårigheterna att effektivt isolera olika grupper av intagna från varandra. Differentiering på lokalanstalterna torde därför komma att medföra att vissa anstalter helt inrättas för vissa kategorier intagna. Det är givet att en sådan åtgärd i vissa fall kan komma att medföra placeringar av intagna i strid med den s.k. närhetsprincipen. Utskottet anser dock att intresset att hindra spridningen av narkotikamissbruket och att kunna erbjuda möjligheter till rehabilitering även på lokalanstalterna väger så tungt att den här påvisade möjligheten inte bör uteslutas. Utskottet vill också framhålla att det inom storstadsregionerna, där narkotikaproblemen är störst, också finns flera lokalanstalter inom resp. region. Möjligheterna till differentiering av den här skisserade modellen utan konflikt med närhetsprincipen är således också störst här.

Ett särskilt problem i förevarande sammanhang utgör omhändertagandet av intagna med grava narkotikaproblem. Det låter sig i det sammanhanget visserligen sägas att kriminalvården i enlighet med den s.k. normaliseringsprincipen i första hand skall utnyttja de kvalificerade vårdresurser som redan finns i stället för att bygga upp egna. Mot att här tillämpa normaliseringsprincipen talar emellertid dessa missbrukares fysiska och psykiska vårdbehov, som föranletts av missbruket. Härtill kommer nödvändigheten av att motivera dem för vård mot missbruket för deras egen skull och för att hejda spridningen av missbruket och av HIV-smitta. Detta måste rimligen ske inom kriminalvårdens ram. Utskottet anser därför att ytterligare en sluten riksanstalt bör reserveras för grava narkotikamissbrukare.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna Ju501, Ju805, Ju808 och Ju815 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *narkotikafria anstalter m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Ju501 i denna del (yrkandena 4 och 5), 1988/89:Ju805 i denna del (yrkande 12), 1988/89:Ju808 i denna del (yrkandena 15 och 16) och 1988/89:Ju815 i denna del (yrkande 3) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

5. Kvinnor på lokalanstalt (mom. 11)

Karin Ahrlund (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "kvinnligen intagna" bort ha följande lydelse:

Som framgått ovan har en lokalanstalt i Stockholmsregionen numera reserverats enbart för kvinnliga intagna. Utskottet välkomnar detta eftersom erfarenheterna av de gemensamma placeringarna varit negativa inom denna region på så sätt att kvinnliga intagna i vissa fall blivit utnyttjade av de manliga intagna och det visat sig svårt att tillgodose kvinnornas särskilda vårdbehov. Även inom andra storstadsregioner kan en sådan lösning bli nödvändig. Enligt utskottets uppfattning får det emellertid även anses vara ett grundläggande krav att intagna kvinnor på blandade lokalanstalter skall kunna tillbringa sin anstaltsvistelse isolerade från de manliga intagna om de så önskar. Sådana arrangemang bör därför vidtas på de blandade lokalanstalterna så att möjlighet till en sådan anstaltsvistelse för de kvinnliga intagna kan skapas. En utvärdering av de gemensamma placeringarna måste enligt utskottets uppfattning skyndsamt genomföras. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *kvinnor på lokalanstalt*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Ju501 i denna del (yrkande 12) och 1988/89:Ju808 i denna del (yrkande 34) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

6. Rehabilitering av våldsmän m.m. (mom. 12)

Ingbritt Irhammar (c), Anders Svärd (c), Berith Eriksson (vpk) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det värdefullt att den försöksverksamhet som bedrivs på området inom kriminalvården har utvidgats. Vikten av att verkställighetstiden utnyttjas för att rehabilitera personer som dömts för vålds- och sexualbrott kan dock, enligt utskottets uppfattning, inte nog understrykas. Den försöksverksamhet med behandling av personer som dömts för sexualbrott och valdsbrott som bedrivs inom kriminalvården bör därför fortgå och ytterligare utökas. Målet måste vara att de intagna som vill och har behov av

det skall kunna erhålla sådan behandling. Vad utskottet nu uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *rehabilitering av våldsmän m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju808 i denna del (yrkande 11) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

7. Könsrollernas betydelse för brottsligheten (mom. 22)

Karin Ahrland (fp), Ingbritt Irhammar (c), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c) och Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Med förståelse" och slutar med "motion Ju642" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att kvinnors låga kriminalitet utgör en intressant utgångspunkt för forskning om könsrollernas betydelse för brottsligheten. Kunskap om de bakomliggande faktorerna bör, som motionärerna påpekar, kunna öka insikten om brottslighetens orsaker och härigenom skapa bättre förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet. Som utskottet ovan redovisat pågår eller planeras också vissa forskningsprojekt om kvinnors kriminalitet. Detta är emellertid inte tillräckligt eftersom endast få av dessa projekt har den specifika inriktning som här fordras. Enligt utskottets uppfattning är tiden nu inne för att starta forskning med mera direkt inriktning på skillnaderna i brottsbenägenhet mellan kvinnor och män. Regeringen bör ta de initiativ i denna sak som behövs. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *könsrollernas betydelse för brottsligheten*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Ju642 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

8. Ekonomisk brottslighet m.m. (mom. 23, motiveringen)

Karin Ahrland (fp), Jerry Martinger (m), Ingbritt Irhammar (c), Göthe Knutson (m), Anders Andersson (m), Lars Sundin (fp) och Anders Svärd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill först mera allmänt uttala sin tveksamhet till uppfattningen att det skulle behövas några särskilda informationsinsatser rörande lagstiftning och andra åtgärder från det allmännas sida mot den ekonomiska brottsligheten. Behovet av särskild information från staten om ny lagstiftning m.m. på detta område får, som eljest vid ny lagstiftning, prövas i varje enskilt fall. En utgångspunkt måste därvid givetvis vara att de begränsade resurser som finns för ändamålet i första hand tas i anspråk för att sprida kunskap om lagstiftning på sådana områden som berör stora grupper av människor.

De informationsinsatser som efter en sådan prövning kan befinnas

nödvändiga i fråga om lagstiftning m.m. mot ekonomisk och organiserad brottslighet måste givetvis präglas av saklighet och balans. Utskottet anser att det mot den bakgrunden inte gärna bör komma i fråga att den information som det allmänna har att svara för skall kanaliseras genom åtgärder från enskilda organ som för ändamålet skulle erhålla bidrag av allmänna medel. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att något särskilt uttalande från riksdagens sida om särskilda informationsinsatser när det gäller ekonomisk och organiserad brottslighet inte är nödvändigt. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Ju820 (yrk. 1) i här behandlad del.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "Ju820 (yrk. 2)" bort ha följande lydelse:

Som framgår ovan har det hittills under 1980-talet i olika sammanhang initierats och genomförts åtskilliga undersökningar av det slag motionärerna nu efterlyser. Det får också konstateras att regeringen vid sin utformning av de uppdrag som lämnats BRÅ beaktat detta och således inte givit BRÅ något uppdrag i det avseende som motionärerna berör.

Utskottet instämmer i denna bedömning. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av vikten att hushålla med de begränsade resurser som står till förfogande för forsknings- och utvecklingsarbete på ifrågavarande område avstyrker utskottet bifall till motionen i denna del.